

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman väliraportti

Käsittely: kasvatus- ja koulutuslautakunta 2.3.2021

Päätavoitteet ja välitulokset

Suunnitelman päätavoitteena on taata kaikille helsinkiläisille yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvatukseen, koulutukseen, työelämään ja yhteiskuntaelämään. Suunnitelmassa on kolme teemaa ja 28 toimenpidettä, jotka on yhdistetty 18 toimenpidekokonaisuudeksi. Suunnitelma koskee koko kasvatuksen ja koulutuksen toimialan henkilöstöä ja ulottuu varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Toimenpiteiden toteutukseen on osallistunut projektihenkilöstön lisäksi pedagogisia asiantuntijoita, palveluiden työntekijöitä ja esihenkilöitä sekä kotoutumiseen liittyviin toimenpiteisiin myös järjestöjä sekä ulkomaalaistaustaisia perheitä. Suunnitelman toteutusta on ohjannut ohjausryhmä, joka on kokoontunut yhteensä 7 kertaa toimintakauden aikana. Suunnitelmaa rahoitetaan kaupungin ja toimialan sisäisellä rahoituksella sekä ulkoisen hankerahoituksen turvin.

Seuraavassa käydään läpi suunnitelman välituloksia kootusti tuotostasolla (kuvio 1 ja kohta 1). Vuoden 2021 lopussa kootaan loppuraportti sekä tuotetaan koonti suunnitelmalle asetettujen ilmiöitä kuvaavien mittareiden kehityksestä. Ilmiömittarit seuraavat muun muassa sitä, miten varhaiskasvatukseen osallistumisaste, oppimistulokset, koulutuksen ja työn ulkopuolisten osuus ja koulukiusaamista kokeneiden osuus kehittyvät. Tuloksia seurataan lisäksi osana Helsingin kotouttamisohjelman seurantaa.

Kuvio 1: Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman arvioinnin tasot

Suunnitelman arvioinnin tasot

Helsinki

2

Oppimisen edellytykset ja neuvonta sekä ohjaus

Tietovarannon kehittyminen ja oppimistulosten seuranta

Tavoitteena on ollut seurata ulkomaalaistaustaisten oppijoiden oppimistuloksia, parantaa niitä ja kohdentaa tarvittaessa toimenpiteitä tulosten perusteella.

Toimiala on koonnut tietovarannon ja tunnusluvut johdolle ja osallistunut kansallisiin seurantatutkimuksiin. Toimiala seuraa Karvin oppimistulosten arviointeja koko ikäluokalle, joissa taustamuuttujana on oppijoiden S2-status sekä jatkossa myös mahdollisesti kotona puhuttu kieli.

Vuoden 2018 1.–luokkalaisten lähtötasomittauksella seurataan äidinkielen ja matemaattisen taitojen kehittymistä läpi perusopetuksen. Päätulos lähtötasomittauksesta 2018 ikäluokalla on, että Helsingin S2-oppilaat onnistuivat molempien kielellisten ja matemaattisten aiheiden arviointitehtävissä heikommin kuin Helsingin muut oppilaat mutta suurin piirtein saman tasoisesti kuin kansallisen otoksen S2-oppilaat. 7.–luokkalaisten englannin taidon tulkintatehtävissä S2-oppilaat suoriutuivat heikommin kuin muut oppilaat ja tuottamisen tehtävissä jonkin verran heikommin. Eroa suhteessa kansallisen otoksen S2-oppijoihin englannin taidoissa ei ole.

OECD-PISA yliotanta ulkomaalaistaustaisista oppijoiden oppimistuloksista on viimeksi tuotettu vuonna 2012. Tämän jälkeen yliotantaa ei ole tehty, joten ei ole ollut mahdollista seurata kansainvälisesti tai kansallisesti asian kehittymistä.

Suomi toisena kielenä opetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, oman äidinkielen ja oman uskonnon opetuksen pedagogiikan ja työkalujen kehittäminen

Tavoitteena on ollut kehittää suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2) opetuksen, oman äidinkielen ja uskonnon opetuksen sekä valmistavan opetuksen laatua sekä oppimisympäristöjen ja oppimateriaalien kielitietoisuutta. Opetuksen laadukkuus tarkoittaa pysyviä rakenteita oppiaineiden opettajien osaamisen jakamiseen, yhdenmukaisempaa tapaa arvioida oppijoiden osaamista, oppimäärän valinnan yhdenmukaistamista, kielitietoisten opetuskäytänteiden kokeilua ja koontia sekä niiden systemaattista kehittämistä.

Kaikille palveluille on luotu rakenne kehittämiselle ja opettajien vertaisosaamisen jakamiselle. Tämä on tarkoittanut pysyvien opettajaverkostojen luontia S2-, valmistavan- ja oman äidinkielen opettajille. Foorumeissa on kehitetty kielitietoisen opetuksen käytänteitä, lisätty arviointiosaamista, tuotettu tukimateriaaleja ja jaettu osaamista. Verkostot ovat kokoontuneet säännöllisesti. Vuosittain on järjestetty kielitietoisen opetuksen kehittämispäivät, joissa eri palvelukokonaisuuksien opettajat ovat kokoontuneet yhteiskehittämisen äärelle. Stadin ammatti- ja aikuisopistossa on kehitetty kielitietoista ammatillista opetusta ja suomen kielen tukimuotoja ja palveluvalikoimaa.

Toimintakaudella on luotu pohjaa keskitetyn S2-arviointimallin osille. Perusopetukseen on luotu ohjeistus ja yhdenmukainen käytäntö S2-oppimäärän valintaan sekä huoltajille että kouluille. Tämä on osa laajempaa S2-tukimateriaalikokonaisuutta, jonka on määrä valmistua vuonna 2021. Varhaisen kielen oppimisen menetelmiä on kehitetty muun muassa panostamalla

lukemisen edistämiseen monikielisen kirjaston ja kielilähettiläiden kautta. Suomenkielisen että ruotsinkielisen esiopetuksen käyttöön on hankittu monikielinen digitaalinen kirjapalvelu Lukulumo, jonka käyttö jatkuu esiopetuksessa ainakin vuoteen 2022 asti.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielitietoisuutta on edistetty toteuttamalla Kielitietoisuuden helvi-koulutus, otettu käyttöön valtakunnallinen Kielipeda-työväline kielitietoisuuden toiminnan kehittämiseen ja lapsen suomen kielen taidon kehittymisen seurantaan. Asiantuntijaopettajat ovat valmistaneet keskustelukortit kielitietoisuuden syvälliseen soveltamiseen. Lisäksi Ota koppi –sivusto ja käsikirja on päivitetty. Sivusto palvelee varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen sekä neuvolan työntekijöitä kielitietoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa toiminnassa.

Ohjaus- ja asiointimallin pilotin osana saatiin valmiiksi malli yhtenäiselle kieli- ja oppimisvalmiuksien ja osaamisen kartoittamiselle esi- ja perusopetusikäisille valmistavan opetuksen oppijoille. Kartoitusmateriaalit on liitetty osaksi kotoutumisen tuen käsikirjaa. Mallin materiaalit pohjautuvat opettajien koekäyttöön ja siitä saatuun palautteeseen.

Perusopetuksessa käynnistettiin maaliskuussa 2019 kielitietoisuuden samanaikaisopetuksen pilotti. Pilotissa S2-opettajat, oman äidinkielen opettajat ja luokan/aineenopettajat opettavat yhdessä ja kehittävät kielitietoisuuden ja monikielisen opetuksen käytänteitä. Vuonna 2019 opetusta toteutettiin suomen ohella somaliksi, arabiaksi, venäjäksi ja kehittämispäivien osana opettajat ovat päässeet jakamaan kielitietoisuuden samanaikaisopetuksen ja sen suunnitelmien toteutusta sekä perehtyneet samanaikaisopetuksen käytänteisiin. Pilotin tulokset näkyvät opettajien palautteen mukaan oppijoiden monikielisen itsetunnon vahvistumisena, rohkeutena käyttää omaa kieltä, koko luokan myönteisinä asenteina kielitietoisuuteen ja eri kielten luontevaan käyttöön. Pilotissa on ollut mukana vuosina 2019-2020 9 peruskoulua ja 15 opettajaa. Vuodesta 2021 lähtien toiminta koskee 26 koulua, joissa vähintään 30 prosenttia oppilaista opiskelee S2-oppimäärää.

Kotoutumisen tukimallin luominen

Kotoutumisen tukimallin tavoitteena on tarjota hyvä alku hiljattain maahan tulleille perheille heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksessa tai perusopetuksessa sekä tarjota työvälineitä henkilökunnalle perheiden sujuvaan vastaanottamiseen. Tukimallin käsikirja valmistui joulukuussa 2020.

Käsikirja tarjoaa suomenkielisen ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen henkilökunnalle työkaluja ja tietoa sujuvaan alkuun sekä yhdenmukaistaa toimipisteiden käytäntöjä maahan muuttaneen lapsen ja perheen vastaanottamisessa. Vuonna 2019 palvelumuotoilutoimiston kanssa luotiin runko mallille. Mallin kehittämiseen osallistui syksyllä 2019 noin 40 henkilöä toimipisteistä ja niitä konkretisoitiin edelleen viidessä työpajassa 2020, joissa oli mukana myös järjestöjä. Yhteensä 43 maahan muuttanutta henkilöä on testannut tuotettuja materiaaleja ja materiaaleihin tehtiin tarvittavat muutokset käyttäjätestauksen pohjalta. Tukimalli jalkautetaan kaikkiin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköihin vuoden 2021 aikana.

Perheille on tuotettu Koulu tutuksi -opas. Opas tarjoaa vastauksia maahan muuttaneille perheille ja antaa konkreettista tietoa koulun arjesta, toimintatavoista ja henkilökunnan tehtävistä. Tietoa on tarjolla suomen, ruotsin, englannin, venäjän, somalin ja arabian kielillä. Varhaiskasvatus tutuksi opas avaa varhaiskasvatuksen toimintaa ja arkea suomeksi, arabiaksi, kiinaksi, viroksi, farsiksi, ranskaksi, venäjäksi, somaliksi, kurdiksi, englanniksi ja ruotsiksi. Varhaiskasvatus tutuksi opas jaetaan kaikkiin varhaiskasvatuksen yksiköihin vuoden 2021 aikana.

Ruotsinkielinen kotoutumispolku on kartoitettu ja laadittu. Aineisto sisältää kuvauksen ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden tarjoamista palveluista juuri maahan muuttaneille

asiakkaille sekä niille asiakkaille, joiden äidinkieli on muu kuin ruotsi. Jokaiselle koulutusasteelle on oma osionsa. Osiot esitetään opinpolun laajuisesti alkaen varhaiskasvatuksesta jatkuen perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön. Kuvaus ruotsinkielisestä kotoutumispolusta on välitetty ruotsinkielisille yksiköille laajempaa perehdyttämistä varten. Julkiseen käyttöön suunnattu kuvaus on valmisteilla vuonna 2021.

Toimiala laajensi keväällä 2020 tukimallin kehittämistä myös palveluihin hakeutumisen sujuvoittamiseen ja neuvontatyöhön. Ohjaus- ja asiointimallin pilotin tavoitteena on ollut sujuvoittaa palveluihin hakeutumista perheiden ja henkilökunnan näkökulmasta.

Valmistavan opetuksen hakeutumisen tavoitteena oli kehittää valmistavaan opetuksen hakeutumisen prosessia, joka oli todettu hitaaksi ja virheille alttiiksi. Vuonna 2020 on kartoitettu valmistavaan opetukseen hakeutumisen nykytila ja tehty leanaus hakeutumisen sujuvoittamiseksi. Lisäksi on päivitetty valmistavaan opetukseen hakeutuville suunnattuja viestintämateriaaleja, huolehdittu oppilassijoittelusta, tuettu opetusverkon suunnittelua sekä luotu pohjaa valmistavan opetuksen hakeutumisen liittämiseksi asiointin tietojärjestelmään tulevina vuosina.

Neuvonnassa on kokeiltu maahan muuttaneille perheille jalkautuvaa säännöllistä pop-up-neuvontaa yhdessä järjestöjen kanssa alueilla. Lisäksi on käynnistetty etäneuvonnan pilotti International House Helsingin kanssa sekä järjestetty koulutuksia neuvontatoimijoille ja perheille. Osana pilottia on haastateltu 15 perhettä neuvonnan muodoista ja saatu pohja toteutukselle maahan muuttaneiden perheiden tarpeiden mukaisesti. Kokeilussa on tavoitettu yhteensä 101 asiakasta elokuusta joulukuun loppuun 2020. Tarve asiakkaan yksilölliselle ja kasvokkaiselle neuvonnalle on noussut esiin vieraskielisten perheiden haastatteluissa ja ohjaustilanteissa. Järjestöyhteistyö on tukenut myös vertaisoppimista kaupunki- ja järjestötoimijoiden kesken.

Monikielisen viestinnän toteuttaminen

Tavoitteina on ollut kehittää viestintää selkeäksi, testata viestintää asiakkailla ja tehdä palveluita paremmin näkyväksi monikielisesti ja eri viestintäkanavia käyttäen sekä tarvittaessa luoda videoita palveluista. Koronan vuoksi viestintäpanostuksia on suunnattu koronaan liittyvään monikieliseen tiedottamiseen sekä viestien selkeyteen.

Toimintakautena on luotu kotoutumisen tuen materiaaleja perheille sekä kehitetty hakeutumiseen liittyvää neuvontamateriaalia. Kotoutumisen tuen käsikirjassa avataan kielitietoisien asiakaskohtaamisen käytänteitä sekä selkeän kielen käyttöä henkilökunnalle hiljattain muuttaneiden perheiden näkökulmasta.

Suunnitelman toteutuksesta on julkaistu yhteensä 19 uutista ulkoisissa ja sisäisissä viestintäkanavissa ja näin tehty suunnitelman työtä tutuksi. Lisäksi on järjestetty Oppimispolut Helsingissä tapahtumat virtuaalitoteutuksina. Joulukuussa 2020 teemana oli ”Koulutuksen kautta työelämään” ja tapahtumassa käsiteltiin oppisopimusta ja aikuisten perusopetusta. Tammikuussa aiheena oli yleissivistävä koulutus, tuki suomen kielen oppimiselle ja kurssit. Tapahtumiin osallistui yhteensä 270 ulkomaalaistaustaista henkilöä.

Vapaamuotoista oppimisen tukea kehittävä toiminta

Tavoitteina on ollut kehittää erilaisia läksyhölpin muotoja, lisätä muuta oppimista edistävää vapaamuotoista toimintaa sekä kokeilla huoltaja-lapsi-läksykerhomallia, jossa vahvistetaan maahan muuttaneiden huoltajien mahdollisuuksia tukea oppilasta koulutyössä omalla

äidinkielellä kotona. Lisäksi tavoitteena on ollut kehittää menetelmiä suomen/ruotsin kielen varhaiseen oppimiseen ja oman äidinkielen käyttöön erilaisissa oppimisympäristöissä ja yhteistyössä muiden toimialojen kanssa.

Peruskouluissa on toteutettu Buddyschool-toimintamallia, jossa heikommin koulussa pärjäävät oppilaat opettavat nuorempia oppilaita ja samalla oppivat itse. Toiminnassa on mukana 39 koulua, 150 opettajaa ja yli 5 500 lasta ja nuorta. Malli on parantanut oppimistuloksia sekä lisännyt myös maahan muuttaneiden nuorten oppimisen edellytyksiä.

Toimiala on tehnyt yhteistyötä Suomen Punaisen Ristin kanssa läksyhjelppi-toiminnassa ja tuottanut yhdessä SPR:n kanssa esitteen 15 kielellä alakoululaisten vanhemmille. Esitteessä painotetaan monikielisyuden etuja sekä markkinoidaan läksytukitoimintaa eri kielillä vanhemmille. Lisäksi vanhemmille ja lapsille avointa läksykerhotoimintaa on järjestetty Oodissa ja Maunulassa. Selvityksen alla on, voisiko huoltaja-lapsi-läksykerhotoiminta laajentua osaksi leikkipuistotoimintaa.

Kielitietoisien samanaikaisopetuksen pilotin kautta kehitetään mallia, jossa eri kielten joustavaa käyttöä oppimisen tukena aktivoidaan opetuksessa ja samalla kannustetaan vanhempia käymään läpi keskeisiä käsitteitä ja asioita kotona omalla kielellä. Äidit mukaan -hankkeen toimintaa pilotoidaan Keinutien ala-asteella. Malli tulee osaltaan edistämään huoltajien valmiuksia tukea lastensa oppimista ja koulunkäyntiä. Pilotti on käynnistynyt Keinutiellä syyskuussa 2020 ja toiminnassa on ollut 6-8 huoltajaa mukana. Koulunkäynninohjaajat on sijoitettu samoihin luokkiin kuin osallistuvat huoltajat. Osallistuvat huoltajat opiskelevat kolmena päivänä viikossa 2-3 tuntia alkuopetuksen luokissa ja yhtenä päivänä heillä kieli- ja muita opintoja.

Toimiala on tiivistänyt yhteistyötään kotoutumista tukeviin järjestöihin. Kieli- ja kulttuuriryhmien tuottamia palveluja tarjoavia järjestöjä on kartoitettu sekä käynnistetty oppimisen tuen järjestöfoorumi 14 järjestön kanssa. Foorumin tavoitteena on luoda pysyvä yhteistyö toimialan ja järjestöjen välille vieraskielisten oppijoiden ja huoltajien tukemiseksi. Järjestöfoorumi tapaa neljä kertaa vuodessa vuoden 2021 aikana.

Monikielinen ohjaaja-mallin pilotointi

Tavoitteena on ollut kehittää monikielinen ohjaaja-mallia ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi perusopetuksessa sekä laajentaa malli varhaiskasvatukseen ja lukiokoulutukseen.

Helsingin päiväkodeissa, peruskouluissa ja lukioissa toimii yhteensä 18 monikielistä ohjaajaa, joiden työn tavoitteena on, että kaikilla oppijoilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet menestyä opinnoissaan ja elämässään. Ohjaaja tukee oppijoiden ja huoltajien kotoutumista ja osallisuutta kasvatus- ja koulutusjärjestelmästä käsin.

Yksi ohjaaja toimii keskimäärin 3-5 nimetyssä yksikössä ja mallissa on mukana yhteensä 45 nimettyä yksikköä. Lisäksi ohjaajat toimivat konsultoivasti koko kaupungin alueella. Monikielisten ohjaajien esihenkilönä toimii ohjaajan pääyksikön johtaja.

Monikieliset ohjaajat tukevat oppijoiden ja koko perheen osallisuutta ja hyvinvointia. Monikielinen ohjaaja tarjoaa oppijoille matalan kynnyksen tukea ja on oppijoiden saatavilla päiväkodin, koulun ja lukion arjessa. Varhaiskasvatuksessa monikieliset ohjaajat tukevat lasten suomen kielen ja oman äidinkielen kehitystä ja auttavat lapsia pääsemään mukaan ohjattuun toimintaan ja leikkiin. Perusopetuksessa ja lukiossa monikieliset ohjaajat tukevat oppilaita opintojen suunnittelussa, identiteettiin liittyvissä kysymyksissä ja ohjaamalla oppilaita oikeanlaisen tuen piiriin ja vapaa-ajan toimintaan.

Monikieliset ohjaajat tukevat myös kodin ja päiväkodin tai koulun välistä yhteistyötä. Ohjaajat antavat huoltajille tietoa suomalaisesta kasvatuksesta ja koulutusjärjestelmästä, päiväkodin ja koulun toimintatavoista sekä huoltajan roolista oppijan opinpolun tukemisessa. Lisäksi ohjaajat avaavat muulle henkilökunnalle ulkomaalaistaustaisten perheiden tilannetta ja haasteita.

Monikielisen ohjaajan työn kohderyhmää ovat ulkomaalaistaustaiset oppijat ja heidän perheensä. Monikielisiä ohjaajia on rekrytoitu suurimmista kieliryhmistä ja tällä hetkellä ohjausta on tarjolla suomeksi, englanniksi, venäjäksi, somaliksi, arabiaksi ja persiaksi. Ohjaaja toimii kuitenkin oppijoiden kanssa riippumatta äidinkielestä tai taustasta.

Korona-epidemia on lisännyt monikielisen ohjauksen tarvetta. Toimialalla on tunnustettu, että poikkeustilanne on aiheuttanut oppimisvajetta ulkomaalaistaustaisille oppijoille. Poikkeustilanne on vaikuttanut erityisesti varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja alkuopetuksessa oleviin lapsiin, valmistavan opetuksen oppilaisiin sekä aikuisopiskelijoihin, joilla on heikko kielitaito. Monikielisillä ohjaajilla on tärkeä rooli oppijoiden oppimisvajeen kuromisessa, kodin ja päiväkodin tai koulun yhteistyön vahvistamisessa sekä huoltajien tukemisessa, jotta he pystyvät paremmin olemaan oppijoiden tukena.

Monikielinen ohjaaja-mallin arvioinnin tulokset

Monikielisen ohjauksen jatkoedellytyksiä harkittaessa on todettu, että mallin vaikutukset tulee arvioida ennen mahdollista laajentamista. Mallin arviointi on saatu valmiiksi vuoden 2020 aikana.

Arvioinnissa on tutkittu mallin tavoitteiden toteutumista henkilökunnan, huoltajien, oppijoiden ja ohjaajien näkökulmasta. Arvioinnissa haastateltiin yhteensä 30 huoltajaa, 54 oppijaa ja 14 monikielistä ohjaajaa. Tämän lisäksi henkilökunnan sähköiseen kyselyyn vastasi 150 henkilöstön edustajaa.

Arvioinnin perusteella monikielisten ohjaajien työllä on erittäin positiivisia vaikutuksia oppijoille, huoltajille ja henkilökunnalle. Ohjaajien työllä on saavutettu monikielinen ohjaaja -mallin tavoitteet.

Monikielisten ohjaajien työn merkittävin vaikutus on kodin ja päiväkodin tai koulun välisen yhteistyön vahvistumisessa. Huoltajat ja henkilökunta ovat saaneet monikielisiltä ohjaajilta merkittävää tukea toimivan yhteistyön rakentamiseen. Huoltajien tieto kasvatuksesta ja koulutusjärjestelmästä on lisääntynyt ja henkilökunnan kulttuurinen osaaminen sekä taito kohdata perheitä on lisääntynyt. Parantuneen yhteistyön vaikutuksena tieto kulkee paremmin päiväkodin tai koulun ja kodin välillä, huoltajat ovat vahvemmin osallisia oppijan opinpolulla ja pystyvät tukemaan oppijaa.

Monikielisten ohjaajien työllä on ollut positiivisia vaikutuksia oppijoihin. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä perusopetuksessa merkittävimmät vaikutukset oppijoihin ovat välillisiä vaikutuksia, jotka ovat seurausta kodin ja päiväkodin tai koulun välisen yhteistyön vahvistumisesta, huoltajien lisääntyneestä tiedosta sekä henkilökunnan kulttuurisen osaamisen vahvistumisesta. Lukiokoulutuksessa opiskelijoihin kohdistuu enemmän suoria vaikutuksia, koska ohjaajat tekevät opiskelijoiden kanssa enemmän suoraa ohjaustyötä. Monikielisten ohjaajien työn voidaan kuitenkin todeta vahvistaneen oppijoiden osallisuutta ja oppijat ovat saaneet ohjaajien työn seurauksena paremmin tarvitsemansa tuen.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa lasten mahdollisuudet osallistua leikkiin ja lapsiryhmän toimintaan tasavertaisena jäsenenä ovat lisääntyneet, lasten haasteet havaitaan

paremmin ja oma äidinkieli on vahvistunut. Perusopetuksessa ja lukiossa oppijoiden ääni on tullut paremmin kuulluksi, oppijat ovat saaneet ohjaajilta matalan kynnyksen tukea ja yhden turvallisen aikuisen lisää arkeensa. Oppijoiden väliset sekä oppijoiden ja henkilökunnan väliset ristiriidat ovat vähentyneet ja ratkeavat nopeammin. Kaikilla koulutusasteilla monikieliset ohjaajat ovat myös positiivisia roolimalleja oppijoille.

Osana arviointia selvitettiin tilastotarkastelulla myös läsnäoloja päiväkodeissa, poissaoloja ja Wilma-merkintöjä perusopetuksessa sekä keskeyttämiä lukioissa. Päiväkodeissa, joissa monikielistä ohjausta oli, vieraskielisten läsnäolo oli suurempaa kuin muissa päiväkodeissa olevilla vieraskielisillä lapsilla molempina tarkastelujaksoina. Erot muihin päiväkoteihin verrattuna olivat kuitenkin pieniä. Monikielinen ohjaaja -kouluissa vieraskielisten sekä luvattomat että kaikki poissaolot ovat vähäisempiä kuin kotimaankielisten. Niissä kouluissa, joissa ohjaajaa ei ole, luvattomat poissaolot ovat vieraskielisillä kotimaankielisiä yleisempiä. Vieraskieliset oppilaat saavat myös monikielisen ohjaajan kouluissa vähemmän korjaavaa palautetta ja käytösmerkintöjä kuin muissa kouluissa.

Lukuvuosina 2018-2020 vieraskielisten keskeyttäminen on vähentynyt niissä lukioissa, joissa monikielinen ohjaaja on työskennellyt. Samaan aikaan kotimaankielisten keskeyttämiset ovat pysyneet samalla tasolla. Vaikka tilastoista ei pystytä arvioimaan, johtuuko positiivinen kehitys monikielinen ohjaaja -mallista vai jostain muusta yksikön toiminnasta tai oppijoihin ja perheisiin vaikuttavista tekijöistä, voidaan sanoa, että tulokset tukevat mallin käyttöä positiivisesti.

Sen sijaan monikielisten ohjaajien työn vaikutukset ovat jääneet vähäisiksi päiväkodin tai koulun ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Kuvio 2: Monikielinen ohjaaja-mallin vaikutukset. Lähde: Monikielinen ohjaaja-mallin vaikutusten arviointi 2020.

Kotivanhempien kielikoulutuksen kehittäminen

Tavoitteena on ollut vakiinnuttaa kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen kurssit, ohjaus ja vertaisryhmät osaksi perustoimintaa. Toimiala on saanut toiminnalle pysyvän rahoituksen osaksi toimialan talousarviota vuodesta 2020 alkaen ja näin ollen koulutusmuodosta on tullut pysyvä. Opetus- ja kulttuuriministeriöltä on haettu lisärahoitusta toiminnan kehittämiseen sekä kahden lisäryhmän perustamiseen.

Helsingin työväenopisto toteuttaa Kotiva-koulutusta kotona pientä lasta hoitaville kotivanhemmille. Kielikoulutus yhdistää suomen kielen koulutuksen, kotoutumista tukevan sisällön sekä ura- ja yhteiskuntaohjauksen. Koulutuksen aikana järjestetään lastenhoito. Toimintaa toteutetaan 12 leikkipuistossa ja pisteessä ympäri Helsinkiä. Vuosittain koulutukseen hakijoita on noin 330 henkilöä. Hakijoista noin puolet saapuu kielitaitokartoitukseen, jonka kautta heidät ohjataan kurssseille. Kartoitukseen saapuneista lähes kaikki saavat kurssipaikan. Ei-velvoittavissa maahanmuuttajakoulutuksissa kartoitukseen osallistumisprosentti on yleisestikin noin 50 prosenttia, joten pelkkä koulutukseen hakijoiden määrä ei siten anna oikeaa kuvaa opiskelijapaikkojen riittävydestä.

Opiskelu- ja oppilashuollon monialainen kehittäjätyöryhmä

Opiskeluhoito on kutsunut koolle monihallintokuntaisen kehittäjätyöryhmän, jonka tehtävänä on ollut kartoittaa ajankohtaista tietoa kotoutujien oppimista haittaavista tekijöistä ja tuoda yhteen eri tahojen prosesseja. Työryhmään kuuluvat oppilas- ja opiskelijahuollon päälliköt, asiantuntijoita palvelukokonaisuuksista, kulttuurin- ja vapaa-ajan toimialan sekä sosiaali- ja terveystoimialan maahanmuuttajapalvelut sekä poliisi. Työryhmä perustettiin helmikuussa 2020. Työryhmä toimii asiantuntijaverkostona vaihtaen tietoa ajankohtaisista ilmiöistä, jotka haittaavat oppimista. Työryhmän työ liittyy Turvallinen Helsinki-verkoston työhön sekä oppilas- ja opiskelijahuollon muihin toimialarajat ylittäviin verkostoihin.

Työryhmä tarkastelee erilaisia maahanmuuttajien oppimiseen ja opiskeluun liittyviä ilmiöitä ja laatii suosituksia ja ohjeita mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi. Käsiteltäviä asioita ovat olleet esimerkiksi kunniaväkivallan ehkäisy ja toimintaohjeet tilanteisiin, joissa sitä ilmenee, erilaisilla maassaolon oikeuksilla olevien mahdollisuudet opiskella ja työskennellä, kouluterveyskyselyn tulokset ulkomaalaistaustaisten osalta sekä rasismiin liittyvät ilmiöt ja lasten yhdenvertaisuuden toteutuminen.

Perusopetuksen ja toisen asteen alueellisen opinto-ohjauksen verkosto

Tavoitteena on ollut jakaa perusopetuksen ja toisen asteen alueellisen opintojen ohjauksen verkostossa ajankohtaista tietoa opintojen aikaisesta ohjauksesta, koulutuspolkumahdollisuuksista ja hyviä ohjaukäytänteitä hiljattain maahan muuttaneiden sujuvien koulutussiirtymien varmistamiseksi. Työryhmässä on jatkettu oppimispolkujen visualisointityötä, kehitetty monikielisen ohjauksen ja opinto-ohjaajien yhteistyötä ja käynnistetty koulutuspolkuvaihtoehtojen kuvaaminen selkeään ja visuaalisen muotoon. Vuosittain keväisin on järjestetty verkoston osana koulutuspolkuvaihtoehtojen esittelyä sekä työstetty niitä eteenpäin.

Rasismiin puuttumisen malli

Tavoitteena on ollut puuttua rasismiin sekä vaikuttaa siihen, että oppijoiden kokemukset rasismista vähenevät. Rasismin tunnistaminen ja siihen puuttuminen on tunnistettu kehittämissuunnitelmassa tärkeäksi prioriteetiksi. Tutkimukset osoittavat, että rasismia koetaan ja sitä esiintyy varhaiskasvatuksesta alkaen läpi opinpolun. Kokemukset syrjinnästä ja rasismista vaikuttavat lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiin, hyvinvointiin sekä kiinnittymiseen päiväkotiin ja kouluun. Oppijoiden rasismikokemukset jäävät kuitenkin usein piiloon, eikä niitä tunnisteta tai kokemukset ohiteta.

Rasismin tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa olennaista on se, että riittävä määrä kasvatusta- ja opetushenkilöstöä ymmärtää, mitä rasismi on, miten se ilmenee ja minkälaisia työvälineitä siihen puuttumiseen on. Tämän vuoksi jo suunnitelman alussa päädyttiin siihen, että ei ole järkevää luoda erillistä toimintamallia rasismiin puuttumiseen vaan on syytä toteuttaa mahdollisimman laaja ja velvoittava koulutuskokonaisuus koko työyhteisölle läpi opinpolun. Antirasismi-koulutuksen sisältöä avataan tarkemmin tämän raportin henkilöstön osaamisen kehittämistä koskevassa kohdassa.

Vuonna 2021 toimiala luo ohjeistukset tilanteisiin, joissa syrjintää tai rasismia ilmenee. Tämä työ tehdään yhdessä oppijoiden kanssa ja oppijoiden ideoiden pohjalta. Työ nivotaan osaksi toimialan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Osana KVO13-ohjelmaa on lisäksi tulossa oppilaille mahdollisuus raportoida kokemastaan tai havaitsemastaan kiusaamisesta/syrjinnästä/rasismista. Lisäksi ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä on toteutettu Minun silmin, Sinun silmin-ohjelmaa, jonka tavoitteena on purkaa vastakkainasetteluja.

Työhön pääsyn helpottaminen

Stadin osaamiskeskus

Tavoitteena on ollut kehittää Stadin osaamiskeskuksen toimintaa siten, että se tarjoaa työvoiman tarpeen mukaisia täyden palvelun polkuja sisältäen osaamisen kartoittamista, tunnistamista ja täydentämistä, monikielistä uraohjausta, nopean työllistymisen väyliä sekä tukea työpaikalla. Osaamiskeskuksen hyvien käytänteiden hyödyntämistä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan muissa palveluissa on selvitetty. Toimintakaudella on laajennettu osaamiskeskuksen toimintaa muun muassa lisäämällä kartoittajia, panostamalla työkyvyn kehittämiseen ja yrityskoordinaation lisäämiseen. Vuonna 2021 keskitytään työllisyyden kuntakokeilun osalta sujuvan asiakasohjauksen varmistamiseen.

Työllisyys ja koulutuspalveluiden yhteensovittaminen

Tavoitteena on ollut sovittaa koulutuspalveluja yhteen kaupungin työllistymistä ja toimintakykyä tukevien palvelujen, aikuisten ja nuorten työllisyyspalvelujen, TE-hallinnon sekä muiden kotoutumista tukevien palvelujen kesken. Tätä on toteutettu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja kaupunginkanslian yhteistyösopimuksen tavoitteiden mukaisilla toimenpiteillä, joille on asetettu erikseen mittarit. Alkava työllisyyden kuntakokeilu tarkoittaa, että yhteistyösopimuksen muoto muuttuu ja näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista seurata sen etenemistä osana kehittämissuunnitelmaa.

Työpaikoilla tapahtuvan oppimisen ja S2-opetuksen muotojen kehittäminen

Tavoitteena on ollut kehittää työpaikoilla tapahtuvan oppimisen tueksi uusia suomen kielen oppimistapoja yhdessä asiakkaiden kanssa. Työpaikalla tapahtuvaa suomen kielen oppimista on pilotoitu kahdella eri ammattialalla eli auto-alalla ja puhtaanapito- ja kiinteistöalalla Stadin ammatti- ja aikuisopistossa. Kullakin alalla kehittämistyötä on tehnyt suomen kielen opettaja ja ammatillinen opettaja yhteistyössä. Kehittämistyöhön on sisällytetty jo olemassa olevien mallien ja käytänteiden kartoittaminen, työpaikalla tapahtuvien tukitoimien suunnittelu, työpaikalle jalkautuminen ja kehitettävän mallin ja käytäntöjen kokoaminen laajemmalle joukolle jaettavaan muotoon. Pääpaino on ollut siinä, että suomen kielen opettaja jalkautuu työpaikalle, havainnoi työpaikan ja ammattialan kieltä ja pilotoi opiskelijan tukemisen malleja aidoissa työpaikan työtilanteissa ja ammatillinen opettaja tukee kehittämistyötä ammattialan tuntemuksellaan.

Pilotissa on tuotettu selkokieliiset tutkintovaatimukset opiskelijoille, ammattiopettajille ja perehdyttävälle työpaikkaohjaajille. Lisäksi laitoshuoltajille on tehty selkokielinen ammatillinen sanasto. Lisäksi on lisätty työpaikkaohjaajien, suomen kielen opettajien ja ammattiopettajien yhteistyötä sekä opiskelijoiden ohjausta ja kielitietoista tukea. Puhdistuspalvelualalla suomen kielen opettaja on toiminut yhteisopettajana, käynyt työpaikoilla, kerännyt työpaikan sanastoja ja selkokielistänyt tutkintovaatimuksia työpaikkaohjaajien ja ammattiopettajien kanssa. Puhdistuspalvelualan tavoitteissa on onnistuttu. Selkokielistetyt materiaalit on jaettu työpaikkaohjaajille. Autoalan työpaikoilla työpaikkaohjaajien kanssa on käyty keskustelua ohjaamisesta, mutta varsinaista matalan kynnyksen erillistä mallia ei ole toteutettu. Opiskelijoiden tarpeita on kysytty ja kuunneltu aktiivisesti. Kielitietoisesta työpaikkaohjauksen käytäntöjä on kehitetty myös työpaikkaohjaajia koskevassa hankkeessa.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Tavoitteena on ollut osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessien yhtenäistäminen ja selkeyttäminen sekä niitä tukevien työkalujen ja menetelmien kehittäminen Stadin ammatti- ja aikuisopistossa. Stadin AO:ssa on laadittu ohjeistus ja prosessi osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen ja ohjeistus on otettu käyttöön.

Valittujen alojen työryhmät työstävät valittujen tutkinnonosien ammattitaitovaatimusten osaamisen tunnistamisen mallia ja pilotoivat sitä ajalla elokuu 2020—toukokuu 2021. Lisäksi valittujen alojen ammatillisten opettajien kanssa on työstetty työryhmissä syksyllä 2020 osaamisen tunnistamisen käytänteiden luomista koko henkilöstön osalta. Pilottialat ovat esitelleet omia löydöksiään, joita ovat havainneet tutkinnossa, mitä osaamista voidaan tunnistaa tekemällä. Keväällä 2021 pilottialat kokeilevat osaamisen tunnistamisen menetelmiä, joissa osaamista voi tunnistaa tekemällä. Tavoitteena on, että pilotissa kehitetyt menetelmät voidaan ottaa laajemmin käyttöön. Aloista mukana ovat autoala, logistiikka, hius- ja kauneudenhoitoala, laboratorioala, ravintola- ja cateringala ja puhtaanapito- ja kiinteistöala.

Keskitetty neuvonta- ja palveluohjaus aikuisille maahanmuuttajille

Tavoitteena on ollut perustaa keskitetty neuvonta- ja palveluohjaus sujuvoittamaan aikuisten maahan muuttaneiden ohjautumista eri koulutuksiin ja sitä kautta työelämään. Keskitetty neuvonta- ja palveluohjaus sisältää kaksi osaa 1) lukion, ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön palvelukokonaisuuden koulutuksia suodattavan kartoitusvälineen eli koulutuspaletin ja 2) Genesys-puhelinpalvelun. Työllisyyden kuntakokeilussa on työn alla pääkaupunkiseudun

yhteinen sähköinen palvelu ohjauksen ja asiakkaiden tueksi. Näin ollen kehitetty koulutuspaletti tulee integroitumaan luontevasti osaksi laajempaa kokonaisuutta.

Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Toimiala toteuttaa koulutuskokonaisuuden kielitietoisuuden pedagogisesta soveltamisesta, osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta sekä rasismin tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta. Koulutukset käynnistyivät keväällä 2018 räätälöidyillä kielitietoisuuskoulutuksilla eri asteilla ja laajenivat vuosina 2020 ja 2021 koskemaan kaikkia palvelukokonaisuuksia. Tavoitteena on kouluttaa puolet toimialan henkilöstöstä (7000 henkilöä) vuoden 2021 loppuun mennessä kolmessa edellä mainitussa teemassa.

Koulutusten toteutumista ja toimintakulttuurin muutosta seurataan osallistuneiden määrillä (Onni sekä erillinen koulutus- ja verkostotapaamisten koontitaulukko), suhteellisella osuudella ja koulutuksiin liitettävällä laadullisella palautteella. Kaikkiin kolmeen teemaan liittyviin koulutuksiin osallistumiskertoja on ollut 5093 (11.12.2020 tilanne).

Kielitietoisuuskoulutukset

Kielitietoisuuskoulutuksia on järjestetty osana erilaisia pedagogisia opettajaverkostoja, kehittämispäiviä, kielitietoisuuden opetuksen kehittämispäiviä ja johdon foorumeita. Stadin ammatti- ja aikuisopistossa on toteutettu lisäksi kielitietoisuuskoulutuksia, jotka antavat pedagogiselle henkilöstölle syvällisemmän mahdollisuuden vertaisoppimiseen ja kokemusten vaihtamiseen. Lisäksi on järjestetty Pedaboosteri kielitietoisuudesta vuonna 2018 koko henkilöstölle. Kielitietoisuuden osaamisen kehittämisen toimien osallistumiskertoja on 2706.

Volyymitavoitteen saavuttamiseksi luotiin Kielitietoisuuden Helvi, joka on virtuaalinen työpaja. Helvin tavoitteena on ollut lisätä henkilöstön ymmärrystä siitä, mitä kielitietoisuudella tarkoitetaan ja mikä merkitys kielitietoisella toimintakulttuurilla omassa työyhteisössä on. On sovittu, että kaikki yksiköt eri palvelukokonaisuuksissa käyvät läpi Helvin työyhteisöissään joko osana pedagogisia foorumeita, talokokouksia, yhteissuunnitteluaikaa ja opettajakokouksia. Helviin on osallistunut eri asteilta yhteensä 1062 henkilöä (11.12.2020).

Laadullisen palautteen perusteella aihe on ensikertaa käsittelyssä koko työyhteisön tasolla ja jo opittua on voinut kerrata. Kaikkien palvelukokonaisuuksien henkilöstö koki, että koulutuksen myötä on mahdollista kiinnittää entistä enemmän huomiota arjessa kielitietoiseen toimintaan, opiskelijoiden kielitaustaan, selkeään viestintään, käsitteiden ja kieliopin selventämiseen ja lasten monien kieliresurssien huomiointiin. Palautteessa korostuu myös se, että jatkossa on tarve toteuttaa räätälöidymppää, syvällisempää ja kunkin yksiköihin tarpeisiin vastaavaa koulutusta. Kokonaisarvosana koulutuksille on noin 3,5 (asteikko 1-5).

Osaamisen tunnistaminen

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen koulutukset päätettiin kohdentaa Stadin ammatti- ja aikuisopistoon. Tämä on sisältänyt osaamisen tunnistamisen Pedaboosterin sekä työryhmien työt valituilla aloilla ulkomailta hankitun osaamisen tunnistamisessa. Näihin toimenpiteisiin on osallistunut yhteensä 524 henkilöä. Osaamisen tunnistamisen kokonaisuutta on arvioitu tarkemmin tämän raportin kohdassa Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (sivu 10).

Antirasismikoulutukset

Antirasismi-koulutuskokonaisuuden tavoitteena on ollut lisätä henkilöstön valmiuksia tunnistaa rasismi ja puuttua siihen sekä edistää yhdenvertaista toimintakulttuuria. Työyhteisöjä kannustetaan myös valitsemaan oma kehittämiskohde antirasistisen työtteen käyttöön, jonka parissa työskentelyä jatketaan.

Koulutuskokonaisuus koostuu kahden tunnin antirasismi-työpajoista, joita toteutetaan yhteensä 165 ajalla 1.9.2020-31.12.2021. Koulutuksia vetävät Rauhankasvatusinstituutin kouluttajat. Työpajoja toteutetaan toimialan kaikissa palvelukokonaisuuksissa ja ne on sisällytetty työyhteisön kehittämistyön osaksi. Koulutuksen osana rakennetaan pohjaa antirasistisen työtteen ja pedagogiikan käyttöön toimialalla.

Stadin ammatti- ja aikuisopistossa on ollut Luulot Pois -koulutusohjelma, jossa käsitellään samoja teemoja, joten oppilaitos ei ole ollut mukana työpajasarjassa. Lisäksi ennaltaehkäisevästi on toteutettu Misi-koulutusta. Näihin kahteen kokonaisuuteen on osallistunut 430 henkilöä.

Antirasismi-työpajoihin on osallistunut tähän mennessä yhteensä 371 henkilöä. Työpajoja on toteutettu syksyllä 2020 ja niissä saadussa palautteessa idän- ja koillisen varhaiskasvatusyksiköistä keskeisimmiksi opituiksi asioiksi nousivat monikulttuurisen ja antirasistisen työtteen eron ymmärtäminen, antirasismi aktiivisena toimintana rasismien poistamiseksi, omien ajatusten, tunteiden ja asenteiden tunnistaminen ja työstäminen, välineet puheeksi ottamiseen työyhteisössä sekä yhteisten toimintamallien luominen rasismiin puuttumiseksi. Kokonaisarviosanaksi syksyn 2020 osalta saatiin vastauksissa 3,7 (4 = todella hyvä). Osallistuja kiteyttää koulutuksen annin seuraavasti:

”Keskeinen oivallus oli, että hyvistä aikeistani huolimatta toimintani ei ole aina johdonmukaista ja ennakkoluuloista vapaata. Samoin se oli helpottavaa huomata, että epämurkavuus aiheita pohtiessa ja pelko nostaa asioita käsittelyyn on yleistä ja jopa hyväksi.” (varhaiskasvatuksen laadullinen palaute).

Uralle pääsyn tuki

Oppisopimustoiminnan tehostaminen

Tavoitteena on ollut, että toimiala etsii aktiivisesti yhteistyökumppaneita, jotta työkokeilu-, palkkatukityö-, harjoittelu-, rekrytointikoulutus- ja oppisopimuspaikkoja saadaan lisättyä ulkomaalaistaustaisille, kehittää edelleen oppisopimusta mahdollisuutena työkokemuksen kartuttamiseen, tutkintojen ja osatutkintojen suorittamiseen sekä väylänä avoimille työmarkkinoille sekä parantaa edellytyksiä, että mahdollisimman monella työkokeiluun tai rekrytointikoulutukseen valituista on mahdollisuus jatkaa oppisopimuskoulutukseen kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla.

Leikkipuistojen ja varhaiskasvatusyksiköiden rekrytoitavien mitoituksessa olevien ei-kelpoisten työntekijöiden pätevyitymistä oppisopimuskoulutuksella on lisätty. Tavoitteena on ollut kiintiöidä 200 uutta oppisopimusta vuoden 2020 aikana. Tavoite on saavutettu hyvin ja joulukuussa aloituksia on ollut 176 ja loppuvuodesta 200 uuden oppisopimuksen tavoitteeseen päästään. Osallistujista 15 prosenttia puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Tavoitteena on ollut löytää palkkatukikelpoisia alalle soveltuvia ulkomaalaistaustaisia oppisopimusopiskelijoita ja tulos vuonna 2020 on 8 opiskelijaa ja lisäksi 25 uutta palkkatukikelpoista opiskelijaa syksyllä 2020. Lisäksi on kehitetty uusia suomen kielen oppimisen tapoja sekä yhteisten tutkinnon osien

(yto) suorittamista, jotta vieraskieliset opiskelijat voisivat parantaa opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaitoksessa alkoi projekti, jonka avulla kehitetään ja vahvistetaan sekä opiskelijoiden että työpaikkaohjaajien ohjausta ja tukea S2-opiskelijoille. Työpaikkaohjausta on myös kehitetty oppilaitoksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä. Projektiin on palkattu yksi opettaja, joka jalkautuu täysipäiväisesti päiväkoteihin tukemaan sekä opiskelijoita että työpaikkaohjaajia. Lisäksi vuonna 2021 on aloittamassa 50 työvalmentajaa, jotta jo kehitettyä toimintaa voidaan laajentaa ja jatkaa pysyvänä toimintana.

Ulkomaalaistaustaisten varhaiskasvatuksen opettajien pätevyitysmalli

Tavoitteena oli tukea ulkomaalaistaustaisten uralla etenemistä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palveluksessa muuntokoulutuksella ja muodollisen pätevyuden täydentämisellä sekä luoda varhaiskasvatuksen opettajien pätevyitysmalli yhdessä pääkaupunkiseudun kaupunkien ja korkeakoulujen kanssa Osaaminen käyttöön Suomessa-hankkeen osana. Pilotti on päättynyt. Tavoitteet saavutettiin osittain.

Varhaiskasvatuksen opettajan tutkinnon rinnastamispäätöksiä on viimeisen kymmenen vuoden aikana tehty noin 80 kpl koko maassa (Opetushallitus). Pilotin kohderyhmänä olivat muualla kuin Suomessa varhaiskasvatuksen opettajan tutkinnon suorittaneet henkilöt, joilla on opetushallituksen rinnastamispäätös tutkinnosta ja vaadittava suomen kielen taito. Toimialalla vieraskielisiä varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä työskenteleviä on noin 50 (eHijat). Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuskoulutukseen haki 48 henkilöä, joista 31 prosenttia työskentelee toimialalla ja Helsingin kaupungilla. Hyväksytyjä ja kelpoisuuskoulutuksen ehdot täyttäviä opiskelijoita oli 9, joista 3 kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta.

Pienen osallistujamäärän vuoksi hanke jäi määrältään pienimuotoiseksi, eikä varsinaista laajempaa mallia näin ollen saatu luotua. Kaikki kolme kaskolaista opiskelijaa työskentelivät opintojen ajan varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä toimialalla ja työllistyivät edelleen määräaikaisiin varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin toimialalla. Korona-tilanteen vuoksi määräaikaisten työsopimusten solmiminen jäi tauolle. Ammatillisen suomen kielen koulutus syksyllä 2019 vastasi kielitaidon kehittymisen lisäksi vertaismentoroinnin tarpeeseen ja jatkui Työpaikka Suomi-toteutuksena.

Pilotissa havaittiin, että laki määrittelee varhaiskasvatuksen kelpoisuusehdot hyvin tarkasti, siksi valittuja opiskelijoita oli vähän ja mahdollisuudet ketterään muuntokoulutukseen ovat rajalliset. Osa hakijoista ei saanut koulutukseen vaadittavaa rinnastamispäätöstä opetushallitukselta. YKI 4 on korkea kielitaitovaatimus koulutukseen pääsyyn ja valmistumiseen vaadittava YKI5 on haastavaa saada vuodessa valmiiksi.

Pilotin havainnot tulevaisuuteen ovat:

- Kelpoisuuskoulutuksen käytännön järjestelyt on ratkaistava tapauskohtaisesti, koska yhtä kaiken kattavaa mallia ei ole järkevää rakentaa tiukkojen ehtojen vuoksi.
- Helsingin yliopisto on kehittämässä mallia, jossa varhaiskasvatuksen opettajan / luokanopettajan / aineenopettajan koulutuspolut niputetaan yhteen ja opinnot toteutetaan osittain yhteisinä.
- Suomen kielen opinnot sekä myös osa pedagogisista opinnoista toteutettaisiin yhteisillä luennoilla ja vain osa pedagogisista opinnoista toteutettaisiin erillisinä koulutuspoluittain varhaiskasvatus / luokanopetus / aineenopetus. Näin saataisiin kehitettyä joustavampaa mallia ja sen osia pätevyitymiseen.

Ammatillisen työkielen koulutuksen tarjoaminen

Tavoitteena oli tarjota ammatissa tarvittavan työkielen koulutusta monipuolisesti lähiopetuksena sekä toiminnallisesti työn lomassa. Pilotti käynnistyi jatkumona varhaiskasvatuksen opettajien pätevöittäväälle koulutukselle sekä suunnattiin varhaiskasvatuksen opettajille ja lastenhoitajille.

Tavoitteena oli parantaa osallistujan suomen kielen taitoa työtehtävien tarpeisiin ja työpaikalla tapahtuviin kommunikaatiotilanteisiin. Sisältö suunniteltiin osallistujien tarpeiden ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaan. Fokuksena olivat työtehtävistä nousevat tarpeet ja kommunikaatiotilanteet. Myös esihenkilöt saivat esittää toiveita. Jaksolla käytiin läpi muun muassa käytännön ammattikieltä ja -sanastoa, kielioppia ja kielenkäyttötilanteita ja opetussuunnitelmaa ja siihen liittyvää termistöä.

Koulutuksiin osallistui 12 toimialalla työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa. Koulutus kesti 10 kertaa 2,5 tuntia ja se toteutettiin yhteistyössä Stadin AO:n kanssa. Opetusta oli kerran viikossa. Palaute sekä esihenkilöiltä, koulutukseen osallistuneilta sekä S2-opettajilta oli erittäin myönteistä ja osallistujien varmuus käyttää ammatillista kieltä parani, varhaiskasvatukseen liittyvä ammattitermistö laajentui ja mahdollisuus vertaistukeen parani. Esihenkilöt kuvasivat, kuinka työntekijöiden varmuus käyttää kieltä sekä luottavaisuus kirjalliseen työskentelyyn työssä parani. Koulutuksen järjestäjät kuvasivat koulutuksia hengeltään poikkeuksellisen hyviksi.

Pilottia jatkettiin keväällä 2020 Työpaikka- Suomi-koulutuksina joissa kohderyhmänä olivat Helsingin kaupungin maahanmuuttajataustaiset työntekijät toimialalta. Kohderyhmänä olivat erityisesti opettajat, koulunkäyntiavustajat, koulusihteerit ja muut oppilaitoksissa tai kouluissa työskentelevät. Kahteen ryhmään osallistui yhteensä 16 osallistujaa. Koulutuksen kesto oli 30 tuntia. Koulutukset muutettiin verkon välityksellä toimiviksi poikkeustilan vuoksi. Kouluttajana toimi Axxell ja koulutus oli osa ELY-keskuksen EU-hanketta.

Rekrytointiprosessin kehittäminen

Tavoitteena on lisätä toimialalla työskentelevien ulkomaalaistaustaisten ammattilaisten osuutta vastaamaan työikäisen väestön osuutta. Rekrytointiprosesseissa on pyritty kiinnittämään huomiota tehtäväkuvien selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on tiedotettu esihenkilöitä positiivisen erityiskohtelun periaatteesta osana uuden rekrytointijärjestelmän käyttöönottoa sekä osallistuttu anonyymien rekrytointien kokeiluun.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan henkilöstöstä valtaosa on virkasuhteista henkilöstöä. Virkasuhteessa olevan henkilöstön palkkaamisessa noudatetaan kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia sekä opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettua asetusta. Lisäksi rekrytointissa noudatetaan Helsingin kaupungin henkilöstöhankinnan periaatteita, joiden tavoitteena on edistää henkilöstön yhdenvertaisuutta ja laaja-alaista tasa-arvoa. Periaatteissa todetaan, että kaupungin käytäntönä on, että kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva.

Arvio onnistumisesta ja haasteista

Valtaosa toimenpiteistä on saatu tavoitteiden mukaisesti toteutettua. Ainoastaan omakielisiä opetusvideoita tai erillisistä vertaismentorointia ei ole toteutettu. Tarjolla olevat videomateriaalikokonaisuudet eivät ole sisällöltään ajattelun taitoja kehittäviä tai Helsingin opetussuunnitelman mukaisia. Vertaismentorointi päätettiin sisällyttää ammatillisen työkielen koulutuksen osaksi.

Pääonnistumisina voi pitää pysyvien kotoutumista tukevien rakenteiden syntymistä, laajaa panostamista henkilöstön osaamisen parantamiseen, kielitietoisten opetuksen käytänteiden systematisointia sekä monikielisen ohjauksen myönteisiä vaikutuksia oppijoiden, huoltajien ja henkilökunnan työhön.

Keskeisinä oppeina tulevaisuuteen on, että vaikutusten arvioinnin pohjalta tulee keskittyä muutamaiin kärkitoimenpiteisiin ja tehdä selkeämpiä valintoja valituiksi kehittämiskohteiksi. Jatkossa laajan ohjelmakokonaisuuden toteuttaminen vaatisi sen, että toimiala asettaisi koko toimialaa koskevaksi ja strategiseksi tavoitteeksi yhdenvertaisuuden edistämisen.

Yhteinen tavoite mahdollistaisi sen, että organisaatio ja esihenkilöt pystyisivät tehokkaammin suuntaamaan tarvittavia resursseja sekä myös valikoimaan kehitettävät kohteet, hankkeet ja myös pedagogisen toiminnan painopisteet tämän päätavoitteen mukaisesti. Suunnitelman laajuus onkin näyttäytynyt toimipisteiden henkilöstön näkökulmasta osin sirpaleisena ja kytkös muuhun toiminnan suunnitteluun on jäänyt paikoin liian irralliseksi.

Kuvio 3: Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman keskeinen opittu asia ja jatkokehittäminen

Opit

Vaikutusten arvioinnin pohjalta **tulee keskittyä muutamaiin valikoituihin kärkitoimenpiteisiin**, jotka muodostavat **koko toimialaa koskevan strategisen päätavoitteen ja läpileikkaavan teeman.**

➔ palvelut ja esihenkilöt pystyvät tehokkaammin suuntaamaan tarvittavia resursseja ja yksiköt eivät kuormitu

➔ **Yhdenvertaisuuden takaamiseksi tarvitaan jatkossakin merkittäviä toimia ja resursseja**